మారిన ధోరణి

కాస్త అన్యోన్యంగా, అనురాగంగా కనబడ్డ దంపతు లెక్కడైనా కంట బడితే, ఒకళ్ళకి తెలియకుండా ఒకళ్ళం, మా ఆవిడా నేనూ వాళ్ళ అదృష్టాన్ని మెచ్చుకుంటూ అసూయపడుతూ వుండటం యీ మధ్య పరిపాటైపోయింది. యింతకీ మా యిద్దరి మధ్యా పొత్తు చెడటానికి కారణం మా ఆవిడ మొండితనమే నని నా నమ్మకం; కేవలం నా మొండితనమేనని ఆవిడ వాదన. అందులోనూ యీ మధ్య మా అమ్మాయి పెళ్ళయిన దగ్గర్నుంచి మరీ మా యిద్దరిదీ యెడ మొహం, పెడ మొహం అయ్యేయి. దానికి కారణమేమిటంటే—మా ఆవిడ బంధు వర్గంలో మా అమ్మాయికి యీడైన పెళ్ళి కొడుకులు కౌరవ సైన్యంలాగా లెక్కకి మించినంతమంది వున్నప్పటికీ— మా అమ్మాయి మా అక్కయ్య కొడుకును పెళ్ళాడటం. ఇంతకీ యిదంతా నేనూ - మా అమ్మాయీ, మా అబ్బాయీ కలసి తనని అవమానం చెయ్యటానికి పన్నిన కుట్రని దాని అభిప్రాయం. కాదు మొర్రో అని నచ్చచెప్పటానికి ప్రయత్నించడం, చెవిటివాడి ముందర "లతామంగేష్కర్" రికార్డు లాంటిది.

అక్కడి కథ అలా వుండగా, మా వాడికి పాతికేళ్ళొచ్చాయి. చదువు పూర్తయ్యింది. ఏ మాట కామాటే చెప్పుకోవాలి. మావాడు చదువులో ఫేలయిన సంవత్సరాలకంటే, ప్యాసయిన సంవత్సరాలే ఎక్కువ. ఉద్యోగం కూడా వెతకక్కర్లేకుండానే నాకు తెలుసున్న కంపెనీలో దొరికింది. సంవత్సరంగా నేనూ, మా ఆవిడా ఒకళ్ళకి తెలియకుండా ఒకళ్ళం మా వాడికి పెళ్ళి సంబంధాలు చూపెడుతున్నాం. వాడికి నచ్చటం లేదు. చివరకి నిలదీసి అడుగుతే-తను ప్రేమ వివాహం చేసుకొంటానన్నాడు. సరే, అదేదో త్వరగా కానిమ్మన్నాను. నిజానికి నాకు భావ స్వాతంత్ర్యం మీద నమ్మకం ఎక్కువ.

నా ముప్ఫై ఏళ్ళ దాంపత్య జీవితానుభవంవల్ల ననండి, ఈ పదిహేనేళ్ళ నుంచి చూస్తున్న సినిమాలవల్ల ననుకోండి యీ-ప్రేమ వివాహాల మీద నమ్మకం కుదిరింది. ప్రేమించడం నేర్చుకోడానికి ఒక్క సినిమా చూస్తే చాలు. అలాంటిది

సినిమా పండితుడైన మా అబ్బాయికి బ్రహ్మ విద్య ఏనాడో కరతలామలకం అయివుండాలి. అదీకాక, ప్రేమించడమంటే అంత కష్టమైన పనేమీలాగ కన్పడటంలేదు ఇంట్లో అయితే మందాలచుట్టూనో, సోఫాలచుట్టూనో; తోటలో అయితే చెట్లుచుట్టూ, పుట్టచుట్టూ అబ్బాయి అమ్మాయి కలిసి పరుగులెత్తడం. చేతనైతే పాటలు పాడటం; తర్వాత విరహంతోటి కమ్మరి కొలిమిలాగ బుస్సు బుస్సుమంటూ నిట్టూర్పడం. పైగా, యీ ప్రేమకి సమయంగాని, స్థలంకాని నిర్ణయం లేదు. వాళ్ళవాళ్ళ అభిరుచుల్నిబట్టి పగలుగాని, రాత్రిగాని, రోడ్డుమీద గాని, కాలేజీ కాంపౌండులోగాని, రైల్లోగాని, పడవలోగాని - ఎక్కడైనా యీ ఘట్టాన్ని ఆరంభించవచ్చు. తర్వాత అబ్బాయి తరఫునో అమ్మాయి తరఫునో తల్లి తండ్రీ అడ్డుపెట్టడం, చివరి ఘట్టంలో యిలా అడ్డుపెట్టినందుకు చెంపలేసుకుని వాళ్ళ పెళ్ళికి ఒప్పుకోవడం సినిమాల్లో చూస్తూనేవున్నాం. అంచేత నేను అడ్డుపెట్టతలచుకోలేదు. లెంపలేసుకోదలచుకోలేదు. మావాడి కిష్టమొచ్చిన పిల్లని పెళ్ళాడమన్నాను.

ఆ మధ్య మా వాడు నాల్గురోజులు సెలవు దొరికితే యింటికొచ్చాడు. మొదటిరోజు మా ఆవిడ మేనరికాన్ని గురించి నూరి పోసింది. రెండో రోజున భోజనం చేస్తుంటే "నేను జలజ అనే అమ్మాయిని పెళ్ళాడటానికి నిశ్చయించుకున్నాను" అన్నాడు.

''ఎవరూ? జలగా?!'' అంది మా ఆవిడ. ''జలజ''న్నమాట ఆవిడ సాహిత్య పరిధిలో లేదు.

''అబ్బే, జలజంటే......'' అంటూ మా వాడు తీరుబడిగా వ్యుత్పత్త్యర్థంతోసహా చెప్పాడు. ఆ అమ్మాయి బి.యే. చదువుకుందిట. చాలా అభ్యుదయ భావాలు కలదిట. పైగా, మంచి వుపన్యాసకురాలట కూడాను. ధోరణి అంతా చూస్తే చాలా ఘాటుగా ప్రేమించినట్లుగా కూడా కనబడుతున్నాడు.

''అంత నువ్వు పిల్లని వెతుక్కుని పెళ్ళాడవల్సిన ఖర్మ ఏమొచ్చిందిరా?'' అంటూ గడ్డంమీద వేళ్ళెట్టుకొని దీర్ఘం తీసింది మా ఆవిడ. మళ్ళీ వేళ్ళు తీసేటప్పటికి గెడ్డం అంతా మసితోవున్న వేలిముద్రలు!

''ఆ అమ్మాయిని ప్రేమించాను" అన్నాడు మా వాడు.

''అంత ముక్కు మొహం ఎరగని పిల్లనే ప్రేమించకపోతే.... పెద్ద మామయ్య కూతుర్నో, చిన్న మామయ్య కూతుర్నో నా మాట విని ప్రేమించరా!" అని ప్రాధేయపడింది.

''ఒక అమ్మాయిని ప్రేమించిన హృదయంతో మరో అమ్మాయిని ప్రేమించడం కుదరదే!'' అన్నాడు మావాడు; ప్రేమతత్వాన్ని, దానితాలూకు సిద్ధాంతాన్ని విశదీకరిస్తూ.

''ప్రేమించడమంటే?'' అంది యీసారి ఆ కునివేళ్ళు బుగ్గలమీద పెట్టుకుని. నిజానికి సినిమాలు చూడకపోవడంవల్ల చిక్కొయిది.

మా అవిడ భయపడ్డట్టు ప్రేమించడమంటే అంత చెయ్యిదాటిపోయిన దారుణ వ్యవహారమేమీ కాదని చెప్పే వుద్దేశ్యంతో ''అబ్బే....ప్రేమించడమంటే ....ఏమీలేదు- అదే....సినిమాల్లోలాగ....ఉత్త ప్రేమించడం" అన్నాను. అసలే ఆ "ప్రేమని" నిర్వచించడం మహాకష్టం. పైగా, విశ్వరూపంలాగా కనబడుతూంది మా అవిడ మొహం మీద మని. దాంతో అసలే మాటలు తడబడ్డాయి.

"అలాగా?" అంది మా అవిడ....ఇది కూడా నా పన్నాగమే అన్నట్టు మనస్సులో వ్యాఖ్యానం చేసికొంటూ. దాంతో మా అవిడతో రాజీ చేసుకుందామని చేస్తున్న నా ప్రయత్నాలన్నీ గంగపాలయ్యాయి.

* * *

మహేశం యీ వూరొచ్చి రెండేళ్ళయింది. క్లబ్బులో కలుసుకోడం తప్ప వాడింటి కెప్పుడూ వెళ్ళలేదు. సాయంత్రం షికారుగా బయలుదేరి అంత శ్రమపడి వెళ్ళిందాకావుండి వాడింట్లో లేడు. తిరుగు మొహంపట్టి రెండు ఫర్లాంగులు నడిచేటప్పటికి చినుకులు ప్రారంభించేయి. కనుచూపు మేరలో రిక్షా కన్పడడం లేదు వర్షం ఎక్కువయ్యే సూచనలు కనబడుతున్నాయి. ఖాళీగా వరండావున్న బిల్డింగు కనబడింది. పెద్ద బోర్డుకూడా కట్టి వుంది. అదేదో ఆఫీసయి వుంటుందని గబగబ మెట్లెక్కుతున్నాను. అప్పుడే వర్షం ఎక్కువవ్వడం, వరండా మీదికి తెరచుకున్న తలుపు భళ్ళున మూయబడటం జరిగేయి. వరండాలోకి వెళ్ళగానే లోపల్నుంచి కోలాహలం వినబడుతూంది. వరండాలో గోడకి తగిలించిన నోటీసుబోర్డు చూశాను. 'నీరా విజ్ఞాన....' అని కనబడింది.

కొంపతీసి సీరా తాగితే విజ్ఞానం వస్తుందనికూడా ప్రచారం చేస్తున్నారేమిటి చెప్మా అని సందేహం కలిగి, పైగా - యీ సీరా కేంద్రంలో జొరబడి నందుకు ఎవరైనా చూస్తే ఏమనుకుంటారోనని హడలిపోతూ జేబులోనుంచి కళ్ళజోడు తీసి తగిలించి మళ్ళీ చదివాను అది కేవలం నా చత్వార దోషమేకాదు. అక్షరాల పొందిక దోషంకూడాను. ఇదిగో యీ అక్షరాలు అష్టవంకర్లగానూ రాయడం పెద్ద కళైపోయింది. మొన్న మా అవధాన్లుగారు చెబితే విన్నాను. గోదావరిలో స్నానంచేసి, అలయం వీధిలో సత్రం వుందని విని ఆ వీధమ్మటే ప్రతి బోర్డూ చూచుకుంటూ వెళ్ళేరుట. ఏవో నిలువుగీతలతోటి, లతలతోటి చెక్కిన అక్షరాలు ఓ బోర్డుమీద కనబడ్డాయట. కష్టంమీద ఆఖరు అక్షరాలు 'ధర్మశాల' అని పోల్చుకొని తలుపు తోసుకొని లోపలి కెళ్ళి వెంట్రుకలు మీద పడకుండా బయటబడేటప్పటికి తలప్రాణం తోకకి వచ్చిందట. బయటికొచ్చి ఆ గూఢ లిపి ఏమిటా అని వాకబు చేస్తే 'క్షురకర్మశాల'ని తేలింది. ఇంతకీ అది సీరాకాదు- 'నారీ విజ్ఞాన సమితి'....ఆరోజు అక్కడ సభ జరుగుతుందని నోటీసు, వక్తల పేర్లుకూడా వున్నాయి. అన్ని విపులంగా చదువుదామని కళ్ళజోడు సర్దుకుంటూంటే ''దయచేయండి'' అని ఓ ఆడగొంతుక వినబడింది. లోపలికా, బయటికా అని సందేహం కలిగి వెనక్కు తిరిగాను. మధ్య వయస్సులో వున్న ఒకావిడ వినయపూర్వకంగా ''క్షమించాలి. వర్షం జల్లు మూలాన్ని తలుపులు మూసేశాం....ఇలా లోపలికి దయచేయండి'' అంటూ లోపలికి ఆహ్వానించింది.

హాలంతా ఆడవాళ్ళతో కిక్కిరిసిపోయి వుంది. అసలే ఆడవాళ్ళంటే నాకు కొంచెం అదోలాగుంటుంది. అందులోనూ చదువుకున్న వాళ్ళంటే మరీను. పైగా ఉపన్యాసాలిచ్చే వాళ్ళనడంతోటే ముచ్చెమటలు పోశాయి. హాల్లో ఒక మూల మాత్రం మొగాళ్ళకోసం లాగుంది ఓ డజను కుర్చీలున్నాయి. నేనెళ్ళేటప్పటికింకా రెండు మూడు కుర్చీలు ఖాళీగా వున్నాయి. ఎందులో కూర్చోటమా అని తటపటాయిస్తుంటే మునిసిపల్ ఛైర్మన్ పద్మనాభం నా లాల్చీ పట్టుకు లాగి తన పక్క కుర్చీలో కూలేశాడు. భుజంమీద ఎవరిదా చేయి పడిందని వెనక్కి తిరిగి చూస్తే రిటైర్డ్ పోలీసు సూపర్నెంట్ రాఘవరావు. ఈ సభకు హాజరయ్యే అదృష్టం నా ఒక్కడిదే కాదని హృదయం దిట్ట పరచుకుని కూర్చున్నాను. సభా వేదికమీద ఓ అమ్మాయి ఏదో మహా ఆవేశంలో వుపన్యాసం యిస్తూంది. క్షణంలో అందరిలాగే నేనూ కొయ్యబారిపోయి గుడ్లప్పగించి చెవులు రిక్క పొడుచుకొని వినడం మొదలెట్టాను.

''ఒక్కసారి ప్రపంచ జనాభా లెక్కమీదికి మీ దృష్టి మళ్ళించండి. ఈనాడు ప్రపంచంలో పురుషుల జనసంఖ్యకంటే స్త్రీలే ఎక్కువ. ఐనప్పటికి సమాజంలో వున్నతస్థానం అధిష్టించింది పురుషులు. నూటికి కోటికి ఒకళ్ళిద్దరు స్త్రీలు తప్పిస్తే చదువుకున్నవాళ్ళు పురుషులు, ఉద్యోగాలు చేసేవాళ్ళు పురుషులు, సంఘసంస్కర్తలు పురుషులు, మతబోధకులు పురుషులు, కళారాధకులు, జాతీయనాయకులు పురుషులు, దేశ పాలకులు పురుషులు......ఇక యీ స్వార్థ పరులైన పురుషులు మనకి బోధించే దేమిటంటే.......పతియే దైవం, ఇల్లే స్వర్గం, పిల్లలే మోక్షం. వయోజన ఎన్నిక పద్ధతి అమలులోవున్న ఈనాడు మన స్త్రీ లందరు నడుంకట్టి ఎలక్షన్లలో పురుషులతో పోటీచేస్తే రాజ్యసభలో కాని, లోక్‌సభలోగాని ఒక్క పురుషుడికి స్థానముండునా?........''

అలా మెషిన్‌గన్‌లాగ చెవులూ, తద్వారా మా హృదయాలూ తూట్లు పడేలాగ ఏకధాటిగా యిస్తున్న ఆ వుపన్యాసానికి సభా మధ్యం నుంచి కెవ్వు మంటూ ఆలాపించడం మొదలెట్టిన చంటిపిల్లాడి ఏడుపు సడన్ బ్రేక్ వేసింది. కాస్తంతా వూపిరి తిరిగింది కదా అని సంతోషించి ''ఎవరా అమ్మాయి.... ఏమా కథ?'' అన్న కొశ్చన్‌మార్క్ మొహంతో పద్మనాభాన్ని గోకేను. "ఆ అమ్మాయి పేరు జలజట!'' అన్నాడు. "జరదా అని పెట్టుకోవల్సింది'' అన్నాడు పోలీస్ సూపర్నెంట్ రాఘవరావు. ఈ అమ్మాయే మా కాబోయే కోడలన్న విషయం జ్ఞాపకం రాగానే ఎవరో వెన్నుమీద తన్నినట్టయింది.

ఇంకా ఆ పసివాడు ఏడుపు మానలేదు. ఆ యేడ్పు మాన్పడానికి అవలంబించవలసిన కార్యక్రమం యిదమిత్థమని తేలలేదు. కేవలం సలహా రూపంలోనే వుంది. ఎత్తుకోమని కొందరు, మంచినీళ్ళిమ్మని కొందరూ, పిప్పర్మెంట్టిమని కొందరూ, కాస్త బయటికితీసికెళ్ళి చల్లగాలిలో తిప్పమని కొందరూ. మా ప్రక్క నున్న వరుస బెంచీలో లేడీ డాక్టరు లాగుంది-అమెరికాలో నెల్లాళ్ళ పసిగుడ్డును సహితం మీటింగుల్లో ఏడవకుండా ఎలా తర్ఫీదిస్తారో ప్రక్కనున్న వాళ్ళందరికి బతిమాలి చెబుతోంది.

చంటిపిల్లాడి ఏడ్పుస్థాయి హెచ్చిందిగాని తగ్గలేదు. ఉపన్యాసకురాలు గత్యంతరంలేక కూర్చుంది. సభాసదుల సహనం సన్నగిల్లింది. పిల్లాడి నోట్లో గుడ్డలు కుక్కమనడమా, పీక నులిమెయ్యడమా అన్నంత అనురాగంతో అందరూ ఆ తల్లీ పిల్లాడికేసి చూడడం మొదలెట్టారు. ఓ మూల నిట్టూర్పులతో

హాలంతా ప్రతిధ్వనిస్తుంటే, ఆ చంటి పిల్లాడి ఏడుపు అంటురోగంలాగా వ్యాపించి మూల మూలల్నుంచి పిల్లికూతలు వినబడడం ఆరంభించాయి. ఇదే సమయ మనుకుని మేము బయటపడ్డాం.

"ప్రతి మీటింగూ యిలాగే వుంటుందేమో?'' అన్నాను.

"ఇక మీదట జరగబోయే రాజ్యసభలకీ, లోక్‌సభలకీ సమూనా!''అన్నాడు పద్మనాభం.

"నీ కేమైనా ప్రత్యేకాహ్వానం వచ్చిందా? నువ్వు మాలాగే వర్షానికి కొట్టు కొచ్చావా?'' అన్నాడు రాఘవరావు వాళ్ళను గురించి నాకు కల్గిన అనుమానాన్ని పటాపంచలు చేస్తూ.

ఇంతలోకే ఎక్కడనుంచి వూడిపడ్డాడో హాల్లోంచి మహేశం వచ్చి, చప్పట్లుకొట్టి మమ్మల్ని ఆపి "అప్పుడే వెళ్ళిపోతున్నారే........ మా అమ్మాయి వుపన్యాసం పూర్తిగా వినకుండా?!" అన్నాడు.

''మీ అమ్మాయా?!'' అన్నాడు రాఘవరావు, పూర్వపు అలవాటుప్రకారం రివాల్వర్ కోసం మొల తడుముకుంటూ.

''ఎలా వుంది ఉపన్యాసం?'' అంటూ పద్మనాభాన్ని పలకరించాడు.

''ఝంఝూమారుతంలాగుంది....ఇంతకీ కేవలం ఉపన్యాసాలివ్వడమేనా.... కాస్తంత మల్లయుద్ధం కూడా నేర్పించావా?!'' అని అడిగాడు పద్మనాభం.

నా ప్రశంసకోసం మహేశం నా వైపుకు తిరగ్గానే "బహ్మాండంగా వుందిరా నీ తర్ఫీదు'' అన్నాను. మధ్య నా కొంపమీదికి తెచ్చినందుకు మనస్సు లోనే వాడిమీద శాపనార్థా లెట్టుకుంటూ.

''పిల్లల్ని పెంచడం నాదో ప్రత్యేకత.... వాళ్ళ వాళ్ళ మనస్తత్వాల్నిబట్టి, సహజమైన భావ సంపత్తినిబట్టి....'' ఇంకా ఏదో వాగబోతున్నాడు.

"ఏడిశావుగాని.... వెర్రివెర్రి వేషాలెయ్యక త్వరగా పెళ్ళిచేయి. ఇలాంటి సీమటపాకాయ ఉపన్యాసాలు యింతటితో మాన్పించకపోతే తర్వాత పెళ్ళికూడా అవదు" అన్నాడు రాఘవరావు.

''ఆ విషయంలో మా అమ్మాయిని గురించి నాకు బెంగలేదు. పెళ్ళి కూడా త్వరలోనే నిశ్చయం కాబోతోంది.''

''సంబంధం స్థిరపరిచేవా?''

"మా అమ్మాయే ఎవణ్ణో ప్రేమించిందట?"

"మరి వాడు మీ అమ్మాయిని ప్రేమించక్కర్లేదూ?"

"ప్రేమించాడట!"

"అయితే, యీ దేశంవాడయి వుండడు. ఏ రష్యన్ రెడార్మీ సోల్జరో, సర్కస్ వహిల్వానో అయివుండాలి."

"అబ్బే. మనదేశంవాడూ, మన రాష్ట్రంవాడూ, మనవూరు వాడూట కూడాను ...."

"పాపం! ఎవరబ్బాయి?" అన్నాడు రాఘవరావు. నా ప్రాణం చివుక్కుమంది.

"ఎం. ఎ. ప్యాసయ్యేడట. బెజవాడలో ఏదో కంపెనీలో పనిచేస్తున్నాడు."

"మరింకెందుకు అలస్యం?"

"మా అమ్మాయి కొన్ని షరతులు పెట్టిందట!"

"ఏమిట్రోయ్?" అన్నాను.

"మా అమ్మాయికి పెళ్ళయిన తర్వాత కూడా స్వాతంత్ర్యం కావాలిట!"

"అంటే........ 'ఓ హృదయేశ్వరీ! ఈ యిల్లు నీది, ఈ గరిటెలు, ఈ గిన్నెలు, ఈ కుంపటి, ఈ కాఫీఫిల్టరు .... అన్నీ నీవే. కేవలం వంట చేయడం నీకో సరదా కాబట్టీ, పైగా - నామీద నీకుండే అనురాగంచేత వంట చేస్తున్నావుగానీ, నువ్వు నా బానిసవు కావు. నువ్వు సర్వస్వతంత్రురాలివి' అంటూ ఉదయం, సాయంత్రం, వీలైతే మధ్యాహ్నం కూడా భర్త కాస్త స్తోత్రంచేస్తూ వుండాలి" అంటూ వ్యాఖ్యానం చేశాడు రాఘవరావు.

"మరి పెళ్ళయిన తర్వాత కూడా నారీ అభ్యుదయానికి సేవ చేయడానికి, మీటింగులకి, క్లబ్బులకి వెళ్ళటానికి అభ్యంతరం పెట్టకూడదట!"

"భేష్. అంటే పార్ట్‌టైమ్ వైఫ్‌గా వుంటుందన్నమాట!" అన్నాడు పద్మనాభం.

"మూడోది.... తనకెప్పుడు బుద్ధిపుడితే అప్పుడు ఉద్యోగంలో చేరుతుందిట!"

''నిజానికి వుద్యోగం చేస్తే ప్రతి ఆడదానికి తిక్క కుదురుతుంది. ఒక్క మొగుడితో వేగలేక ఉద్యోగంలో చేరిన ఆడది నూటతొంభై మొగుళ్ళుండే ఉద్యోగాల్లో చేరి నెగ్గుకొచ్చేదేమిటి?'' అంటూ విమర్శించేడు రాఘవరావు.

''నాలుగోది.... .... కట్నం చట్టవిరుద్ధమే కాకుండా .... సాంఘిక దురాచారం కాబట్టి రహస్యంగా కూడా ఏవిధమైన ధనం ఖర్త అర్థించ కూడదు!''

"ఇన్ని షరతులకు ఒప్పుకొని పెళ్ళాడి సంసారం చేయడంకంటే.... ఆ రష్యన్ స్పుట్నిక్ ఎక్కి ప్రయాణం చేయడం సుఖం" అన్నాడు పద్మనాభం, పెళ్ళికొడుక్కు కలగబోయే దాంపత్యసుఖం వర్ణిస్తూ. అప్పటికి మహేశం ధోరణి వింటూంటే నా ఒళ్ళు బాయిలర్‌లాగ మండిపోతూంది. దీంతోటి నా రక్త నాళాల్లో గొంగళి పురుగులు పాకుతున్నట్టనిపించింది.... చూస్తూ చూస్తూ మా కుర్రాణ్ణి ఈ పెళ్ళి స్పుట్నిక్ ఎక్కించడమా అని.

"ఇంక అయిదో షరతు...."

"నోర్మూయ్....చూస్తాను మా అబ్బాయి, మీ అమ్మాయి నెలా పెళ్ళాడు తాడో... షరతులట....షరతులు!" అనేశాను ఆవేశం పట్టలేక తత్ఫలితంగా ఉద్భ వించిన మహేశం ఆర్తనాదం, పద్మనాభం హాహాకారం, రాఘవరావు ఘీంకారం తోటి కాస్తంత బాయిలర్ చల్లబడింది. ఒణుకుతున్న చేతులతో మహేశం నా చేతులు పట్టుకునేటప్పటికి నా ఒళ్ళుకూడా పూర్తిగా చల్లబడింది.

ఇంటికి తిరిగి వస్తూంటే నా ఆవేశానికి నాకే నవ్వొచ్చింది. మా వాడు భార్యని అడుపాజ్ఞల్లో పెట్టుకోలేకుండా పోతాడేమో నేననుకోడానికి, మహేశం తన కూతురు చిలక పలుకులకి తాళం వేయడానికి కారణం మాకు మా పిల్లలమీద వుండే అప్యాయతే కాని, యిందులో ఆవేశానికి, ఆగ్రహానికి తావెక్కడుంది? అదీ గాకుండా వాళ్ళిద్దరూ మోజుపడి ప్రేమించి పెళ్ళాడుకుంటాం మొర్రో అంటూంటే మధ్య శకున పక్షిలాగ నేనడ్డం పెట్టడం దేనికి? నిజానికి రాఘవ రావన్నట్టు పెళ్ళయ్యే వరకూనేగాని, దాని తర్వాత ప్రతి ఆడది గాజులు తొడిగించుకున్న మహా పతివ్రతే! సంసార బాధ్యత మీదపడేటప్పటికి యీ వెర్రి వెర్రి వుపన్యాసాలూ— ఈ ధోరణీ పూర్తిగా మారుతుంది.

సరాసరి వంటింటోకెళ్ళి మా అవిడతో విషయాలన్నీ చెప్పి, యీ పెళ్ళి మాత్రం నా కిష్టంలేదని, వీలైతే కుర్రాడికి నచ్చచెప్పమని రహస్యంగా ఓ అస్త్రం

సంధించేను. మా ఆవిడకి రహస్యం చెప్పడమంటే రేడియో సిలన్‌లో ఎడ్వర్ టైజ్‌మెంట్ యివ్వడంలాంటిది. కాబట్టి, తక్షణం పొగలుకక్కుకుంటూ ప్రళయ కాళీరూపంలో మా కుర్రాడి ఎదుట నిలబడేటప్పటికి ఎందుకైనా మంచిదని గోడ కానుకుని మరీ నిలబడ్డాను.

రాబోయే కోడలు షరతులు సరిగా నేను నూరిపోసిన వరుసలోనే దండకంలా చదివి, "వీటన్నిటికీ నువ్వు ఒప్పుకున్నావా?" అని మావాణ్ణి నిలదీసి అడగడం, దానికి వాడు టూకీగా "అవును... సినిమాకు వెడుతున్నాను.... రాత్రి భోజనానికి రావడం ఆలస్యమౌతుంది. టా. టా...." అంటూ అక్కణ్ణుంచి జారడం, తత్ఫలింతగా నేనో గ్లాసుడు మంచినీళ్ళు త్రాగి, మా ఆవిడకో మర చెంబుడు అందించడం........ ఒక్క క్షణంలో జరిగింది.

*   *   *

మా కుర్రాడి మేనమామలూ, ఇత్యాది "తసమదీయులు" పెళ్లి శుభ లేఖలు చూసుకుని మూర్ఛ పోయారనీ, మూర్ఛ తేరిన తర్వాత అంత కట్నం యిచ్చినా చేసుకోకూడనంత సంబంధాలనుకుంటే, నా యీ దుస్సం కల్పం వాళ్ళకు ముందరే తెలిసిఉంటే తాము నన్నూ. తమ కూతుళ్లు మా అబ్బాయినీ ప్రేమించి వుండక పోదమనీ వాపోయి, ఎంత భర్త వాక్పరిపాలనా దీక్షా పరాయణురాలైన, మహాపతివ్రతయి నప్పటికీ, కన్నకొడుకు, కట్టుకున్న మొగుడూ ఏకమై పాపభీతిలేకుండా, కావల్సిన సంబంధాలు కాలదన్ని, కాని వాళ్లతో వియ్యమందాలనుకుంటే తనూ (అనగా మా ఆవిడ) తాళం వేసిందంటే, దానికి ప్రతిఫలం నేడు కాకున్నా, రేపైననూ అనుభవించి తీరుతుందనీ ఒక్క క్షణం ఇష్ట దేవతా ప్రార్థన చేసుకున్నారని— కొన్ని అనధికారవర్గాల నుండి వార్తలు.

అసలు పెళ్ళి స్థిరపడిన దగ్గర్నుంచీ మా ఆవిడ ధుమ ధుమాలంకృత వదనంతో నిత్యరూప దర్శనమిస్తోంది. ఇక పెళ్ళి రోజున ఓ అరడజను హైడ్రో జను బాంబులు మింగినట్లుండి నిజరూప దర్శన మిస్తుందని, ఏ మాత్రం ఆవిడ రగుల్కున్నా హిరోషిమా దృశ్యం తథ్యమని మా అబ్బాయికీ తద్వారా ఆడ పెళ్ళివారికీ ముందరే కబురు చేశాను. ఆ రోజున ఆవిడ సమక్షంలో నిలబడిన తర్వాత గాడి పొయ్యి దగ్గర కెళ్ళితే 'ఎయిర్ కండిషన్డ్ రూము'లో వున్నట్టుంది.

ఆ సాయంత్రానికి మాత్రం మా ఆవిడ పూర్తిగా మెత్తబడి కరుణకిరణ ప్రసారం ప్రారంభించింది. ఈ మార్పుకు కారణం ఏమైవుంటుందంటే .... ఒకటి....... మా అబ్బాయీ అలతా చాలా అన్యోన్యంగా సంచరించడం చూసి, అంతరంగికంగా మురిసిపోవడం....... రెండు....... ఎదిగిన పిల్లలకి ఎదురు చెప్పడం కంటే యీ వయస్సులో బొనని తాళంవేసి వాళ్ళ మెప్పును సంపాదించడమే శ్రేయస్కరమని గ్రహించడం....... వెనక మా అమ్మాయి పెళ్ళి సందర్భంలో ఓ సారి అనుభవ మయ్యిందికదా! ఇంక ముఖ్యమైన మూడో కారణం....... ఈ పెళ్ళి నాకూ్కడా యిష్టం లేదని ఆవిడ నమ్మకం....... తన మాట పోతైనా— నా మాట నెగ్గలేదని ఆవిడ సంతోషం.

* * *

పెళ్ళయి మూడు నెలలయింది మావాడి సంసారం ఎలాగుందో చూడటానికి మా ఆవిడ పోరుపడలేక ప్రయాణమయ్యేం, బయలుదేరే ముందర మా ఆవిడతో కొన్ని విషయాలు ఖచ్చితంగా చెప్పాను.

''వాళ్ళింట్లో మడీ తడీ అంటూ సొంటూలాంటి ఆచారాలుండవు.''

''పోనీండి.... నాకేం....?'' అంది.

''కోడలు కళ్ళకు జోడు, కాళ్ళకు జోడు, చేతికి రిష్టువాచీ పెట్టుకుని, తెలుగు, యింగ్లీషూ కలిపి మాట్లాడుతూ వుండొచ్చు.''

''కోడలుతో మాట్లాడనే మాట్లాడను.''

''మరి పెదవులకి, బుగ్గలకి రంగులేసుకుంటే?''

''వాళ్ళంతా రంగు పూసుకోమనండి - నాకేం?''

''వాళ్ళు టేబులుమీద భోజనాలు చేస్తారనుకుంటాను.''

''నెత్తిమీద పెట్టుకు తినమనండి.''

''వాళ్ళు చెంచా, కత్తీ'' త్రిశూలంలాటి వాటితో అన్నం తింటారనుకో.''

''కావలిస్తే సుత్తి, గొడ్డలికూడా ఉపయోగించుకోమంటాను.''

''వాళ్ళు పొద్దున్నే పళ్ళుతోముకోకుండా బెడ్ కాఫీ తాగుతారనుకో.''

''దవడ పళ్ళూడ గొడతాను.''

''మధ్య నీకెందుకే?....చుట్టం చూపుకింద ఓ రోజు వుండి రావడానికి వాళ్ళతో దెబ్బలా టెట్టుకుంటావా?''

''దెబ్బలాటెట్టుకోవడంకాదు....మీరు వర్ణించినట్లే వాళ్ళక్కడ సంసారం చేస్తుంటే....అ యింటికి నిప్పంటించి మరీ వస్తాను.''

నాకీ అనుమానం కలగక పోలేదు. మా ఆవిడ అంతటి సమర్థురాలే. నిజానికి నేను వర్ణించిన లక్షణాలన్నీ నాలో అజ్ఞాతంగా చెలరేగిన కోరికలు. మా ఆవిడ ఆచారం ధర్మమా అని అవన్నీ నాకు తీరని కోరికలయిపోయాయి. ఆవిడ ఆచారం, దైవభక్తి, పతిభక్తి (షరా : దానికి ఆవిడ నిఘంటులో ప్రత్యేక నిర్వచనం వుంది)........వాటి మూలాన్నే మా సంసారం యీమాత్రమైనా నెగ్గు కొస్తున్నామనీ లేకపోతే ఏనాడో అధఃపాతాళానికి పోయువుందుమని ఆవిడ విశ్వాసం. కాదని రుజువుచేసే అవకాశంకాని, పట్టుదలకాని నాకు లేవు.

* * *

మమ్మల్ని చూడగానే మా అబ్బాయి సంతోషంతో ఎలక్షన్ లౌడ్ స్పీకర్ లాగా "జెల్లీ........అమ్మా–నాన్నా ఒచ్చేరు" అని పొలికేక వేశాడు.'జెల్లి' అంటే జలజకి ముద్దుపేరనుకుంటాను. ఇంతకీ కట్టుకున్న పెళ్ళాన్ని 'ఏమే', 'ఒసే' అనడం తప్ప పేరెట్టి పిలవడమే నేరమనుకునే సంప్రదాయానికి చెందిన వాళ్ళ మవడం వల్ల యీ 'జెల్లీ', 'జెర్రీ' ఏమిటా అని వెర్రిమొహం పెట్టి నా వైపు చూస్తున్న మా ఆవిడ మొహంలోకి సూటిగా చూశ్శేకపోయాను. మొత్తం మీద యిది మా ఆవిడకి మొదటి 'షాక్'. కేక విని మా కోడలు లోపల్నుంచి బయటి కొచ్చేటప్పటికి నా కళ్లు నేను నమ్మలేక పోయాను. ఈ షాక్ నా వంతు. మా అబ్బాయి మొహంలోకి చూశాను జాలిగా. నిప్పు తొక్కిన వాడిలాగ కుప్పి గంతులు వేస్తూ "ఇంకా పూజ కాలేదూ!అయినంతవఱకు వచ్చిన పుణ్యం చాలు.... ముందర కాఫీపెట్టు"అన్నాడు. 'వరలక్ష్మి పూజ చేసుకుంటున్నావా ఏమిటి తల్లీ? వెళ్ళు........పూజ చేసుకుంటూ వుండు ఇప్పుడు కాఫీ వద్దు, గీఫీ వద్దు. అన్నీ దార్లో అయ్యేయి........నేను స్నానం చేసి వస్తాను,.'' అంటూ చేటంత మొహం చేసుకొని మా ఆవిడ లోపలి కెళ్లింది.

తడారని జుట్టు కాటుక కళ్లు, పట్టుచీర, కాళ్ళకి పసుపు, పెద్దకుంకుం బొట్టూ....టూకీగా వర్ణించాలంటే అదీ మా కోడలు ప్రత్యక్షమైన రూపం. మా వాడి కుర్చీ ఎదురుగావున్న కుర్చీలో చతికిలబడ్డాను. సిగరెట్ పెట్టి, అగ్గి పెట్టి, కిందపడ్డ సిగరెట్ పీకలు నాకు కనబడకుండా వుండాలని లాగుంది; చాలా నేర్పుగా మావాడు బల్లక్రిందకు నెట్టేస్తున్నాడు. అటు చూడట మెందుకని

యింట్లోకి చూశాను. మా ఆవిడ లోపలికి రమ్మని సౌజ్ఞచేసి, 'కోడలు వరలక్ష్మీ పూజ చేసుకుంటుంటే అలా కూర్చుంటారేమిటి!....త్వరగా బజారుకెళ్ళి ఓ పట్టు చీర, రవిక తీసుకురండి" అని పురమాయించింది.

* * *

ఆ రాత్రి డాబా మీద పడుకున్నాను. పక్క మంచంమీద మా ఆవిడ, కోడలూ గుసగుస లాడుకుంటున్నారు. వాళ్ళ తల్లో మల్లెపూల సువాసనా పైన చల్లని వెన్నెల, పక్కమీద తెల్లని దుప్పటి .... మునిమాణిక్యం కథలో వర్ణన జ్ఞాపకం వస్తోంది. మావాడు ఫస్ట్‌బెల్ కొట్టేసి క్రిందకు వెళ్ళిపోయి పడుకున్నాడు. మా ఆవిడ మాత్రం కోడలు కొంగు పట్టుకొని యింకా వేళ్ళాడుతోంది. నేను నిద్ర నటిస్తూ కళ్లు మూసుకున్నాను. క్రింద నుంచి రేడియో సిలోన్‌లో తాలూకు అభిప్రాయ కార్యక్రమం వినబడుతోంది.

"మరి........మీ మామగా రేమన్నారో తెలుసా?" అంటూ తన సత్యవ్రతానికి భంగం కలుగకుండా వున్నవి లేనివి కల్పించి...."అసలు నువ్వో దొరసాని వన్నట్టు వర్ణించేరు!" అంది మా ఆవిడ.

"అబ్బే! మన ఆచారాలు, సంప్రదాయాలు అంటే నాకు చాలా అభిమానం. చదువువల్ల నేర్చుకోవలసింది షోకులూ, నాస్తికత్వమూ కాదు" అంది మా కోడలు. దాంతోటి మా ఆవిడ సంతోషంతో వుక్కిరి బిక్కిరై పోయి వుంటుంది.

''అసలు మేము యింటికొచ్చేటప్పటికి నువ్వు యింట్లోనే వుండవు— ఏ క్లబ్‌కో, ఏపార్టీకో వెళ్ళివుంటా వన్నారు.''

''అవన్నీ మొదట్లో వినోదాలుగావున్నా, తర్వాత వ్యసనాలవుతాయని క్లబ్‌కి రోజూ వెళ్ళడం లేదు. ఏవైనా విజ్ఞానదాయకమైన సభలూ, సమావేశాలు వుంటే వెడుతుంటాను.''

ఈ దెబ్బతో మా ఆవిడ చిత్తయిపోయివుండాలి.

''మరి....వుద్యోగం చేస్తానన్నావుట?!'' అంది మా ఆవిడ.

''స్త్రీ....స్వయం పోషణా సమర్థతకి కావల్సిన అర్హతలు సంపాదించి, భర్త సంపాదన చాలని పక్షంలో, ఉద్యోగంలో చేరి తనూ సంపాదించాలని నా వుద్దేశ్యం. అంచేత అవసరమైతే ఉద్యోగం చేస్తానన్నాను నిజానికి గాంధీగారు

స్త్రీకి గృహనిర్వహణ ఒక కళ. ఉద్యోగాల కెగబడడం కంటె, ఉద్యోగం చేస్తున్న భర్తతో సహకరిస్తూ సంసారం సక్రమంగా నిర్వహించడం స్త్రీకి ముఖ్యం. దానివల్ల భార్యా భర్తలకి కల్గే తృప్తి యిద్దరూ చెరో వుద్యోగం చేసి రెట్టింపు డబ్బు సంపాదించినా రావు.''

నా అంతరాత్మ నాకే ఆ మాటలు వింటూంటే ఆనంద బాష్పాలు రాలాయి కళ్ళ! ఇక మా ఆవిడ విషయం వర్ణనాతీతం. గాజుల గలగలల్ని బట్టి ఆనంద బాష్పాల్లో కోడల్ని కౌగలించుకుని వుంటుందని గ్రహించాను.

అంతలోకే సెకండ్ బెల్ చిహ్నంగా క్రింద రేడియో ఆగిపోయింది. మా ఆవిడ కోడల్ని విడవలేక విడవలేక విడిచిపెట్టింది. కోడలు వెళ్ళిపోయింది.

క్షణం నిశ్శబ్దం. ''ఏమండీ! ఈ చంద్రహారం కోడలికిచ్చేస్తున్నాను'' అంది మా ఆవిడ నావైపు తిరిగి. "ఏ చంద్రహారం?"అంటూ చేత్తో స్పృశిద్దామని చెయ్యి అటు చాచాను కళ్ళు తెరిచే ఓపికలేక.

''చాల్లెండి.... మనం తాతా అమ్మమ్మలు కాబోతున్నాం'' అంది, భావ గర్భితంగా.

*